

Kontraheringsnektelser og betalingsanmerkninger

av Jørgen Urbye

Jørgen Urbye
jorgen@forsikringsklagekontoret.no

Vinteren og våren 2004 opplevde vi ved Forsikringsklagekontoret (FKK) en betydelig økning i antall henvendelser fra personer som ikke fikk tegnet forsikring. Dette gjaldt i første rekke skadeforsikringer som bilansvar-, kasko-, hus-, innbo- og reiseforsikringer. Kontoret både får og har fått henvendelser om kontraheringsnektelser og høye premier i livsforsikring, men disse holdes utenfor her.

Forsikringsklagekontoret registrerte i 2004 over 100 klagesaker som gjaldt kontraheringsnektelser. Ca 85 % gjaldt også nektelse av ansvarsforsikring på bil. Kontoret har ikke beregnet en tilsvarende statistikk for 2005, men inntrykket er at antall saker som er kommet inn til vårt kontor har avtatt noe. Etter Personvernemndas vedtak 18. mai 2005, som jeg kommer tilbake til, antar vi at disse klagenes etter hvert vil opphøre helt.

Grunnlaget for selskapenes kontraheringsnektelser i skadeforsikring var at klagerne hadde vært dårlige betalere i en eller annen form, dvs. i det aktuelle forsikringsselskap, hos andre selskaper eller i forhold til andre kreditorer. Selskapene begrunnet denne prak-

sis med at personer som er og har vært dårlige betalere statistisk sett er en dårlig risiko for selskapet i relasjon til skadeutbetalinger og antall skader.

For å få opplysninger om informasjon om betalingsanmerkninger hos potensielle kunder, innhentet de fleste selskapene kredittopplysninger før tegning. Etter vedtak i Personvernemnda 18. mai 2005 har imidlertid bransjen akseptert at det ikke skal innhentes kredittopplysninger i forbindelse med risikovurderingen fra potensielle forsikringskunder.

Jørgen Urbye er cand. jur. fra 2000, og har arbeidet ved Forsikringsklagekontoret (FKK) fra samme tidspunkt. Han er nå advokatfullmektig ved FKK.

Ansvarsforsikring på bil

Enhver som skal kjøre motorvogn, er pliktig til å tegne ansvarsforsikring på denne, jfr. Bilansvarsloven (BAL) § 15. Denne forsikringen skal dekke skader som motorvognen 'gjer', jfr. BAL §§ 4 og 8. Med hjemmel i BAL § 17 er det gitt en forskrift om trafikktrygd. Fra forskriftens § 3 hitsettes:

Godkjent trygdslag har plikt til å slutte avtale med den som krever det fordi han skal trafikktrygde motorvogn etter § 15 i bilansvarsloven. Men trygdslaget kan fastsette i sine vedtekter at bare de som hører til visse yrkes- eller interessegrupper eller er bosatt i et bestemt område har rett til å få slik avtale med laget. Vedtekter som her nevnt skal meldes til Vegdirektoratet.

Forskriften pålegger altså som hovedprinsipp de forsikringselskapene som tilbyr ansvarsforsikring for motorvogn, å tegne forsikring med den som måtte ønske dette.

Selv om selskapene burde være kjent med forskriften, gjaldt ca 85 % av henvendelsene i 2004 om kontraheringsnektelse til FKK bilansvarsforsikring – ofte i tillegg til andre forsikringer. Etter at FKK gjorde selskapene oppmerksomme på bestemmelsen, erkjente selskapene stort sett at de måtte tilby klageren slik forsikring, dog med unntak av de tilfellene der klageren skyldte det aktuelle selskapet penger.

Det tilbudet selskapene kom med var imidlertid ofte tilbud med meget høy premie, vanligvis fra kr 10 000 til kr 25 000. Begrunnelsen fra selskapet var at personer med betalingsanmerkninger innebar en større risiko enn personer uten betalingsanmerkninger. Jeg viser til uttalelse nr. 5551 fra Forsikringskadenemnda¹. Sikrede hadde en bonus på 60 % og hadde tidligere betalt ca. kr 2 500 i premie.

---

¹ Uttalelsene fra FSN kan finnes på Forsikringsklagekontorets hjemmeside, www.forsikringsklagekontoret.no

Pga. betalingsanmerkninger fremsatte selskapet et premiekrav på kr 10 000. Nemnda la til grunn at selskapet ikke hadde grunnlag for en slik økning av premien.

Øvrige forsikringer

Når det gjelder øvrige forsikringer, finnes det ingen konkret lovbestemmelse som pålegger selskapene å tegne forsikring med den som måtte ønske det. Dette innebærer imidlertid ikke at selskapene står helt fritt i valg av kunder. Professor Trine-Lise Wilhelmsen har i en artikkel i Norsk Forsikringsjuridisk Forenings Publikasjoner, hefte 69 (fra 1995), antatt at det må kunne utledes av forsikringsavtalelovens system at nektelse av å tegne forsikring må ha en saklig begrunnelse.

Etter hva FKK erfarer, er det stort sett enighet i bransjen om denne regelen. Problemet er imidlertid hva som er å anse som en saklig grunn til kontraheringsnektelse.

Personvernemnda

Datatilsynet ga forsikringselskapene ny konsesjon 30.4.04. Konsesjonen tillot ikke at selskapene kunne foreta kredittsjekk med henblikk på risikovurdering. På vegne av bransjen klaget Finansnæringens Hovedorganisasjon (FNH) konsesjonsvilkåret inn for Personvernemnda, som fattet vedtak 18.5.05. Fra vedtaket hitsettes:

Personvernemnda slutter seg til Datatilsynets vurdering om at bruk av kredittopplysninger til risikovurdering er uforenlig med det opprinnelige formålet med innsamlingen, og at bruken av kredittopplysninger til risikovurdering dermed forutsetter et informert samtykke fra den registrerte, jf. personopplysningsloven § 11 første ledd litra c.

Bransjen har uttalt at den nå vil etterleve dette vedtaket.

Justisdepartementets lovforslag

Justisdepartementet fremmet 31.5.05 et lovforslag om at forsikringsselskaper ikke uten saklig grunn skal kunne nekte en person forsikring på vanlige vilkår. Forslaget medfører en endring i FAL ved at det blir tilføyd to nye paragrafer, §§ 3-10 og 12-12.

Det fremgår av høringsbrevet fra departementet at årsaken til forslaget er at rettsstillingen har vært noe uklar i hvilken grad selskapene har en kontraheringsplikt. Fra høringsbrevet hitsettes:

Å bli nektet forsikring kan ramme den enkelte tungt. Forskjellige slags forsikringer utgjør i dag en vesentlig del av folks følelse av trygghet, og forsikringsselskapene spiller også i sin markedsføring på behovet for den tryggheten som forsikring gir. En nektelse av å tilby en person en alminnelig forsikringstjeneste vil derfor gjerne innebære at vedkommende opplever å bli nektet en grunnleggende trygghet. Når det gjelder lovpålagte forsikringer, kan en nektelse av å tilby forsikring innebære at vedkommende ikke lovlig kan utøve en bestemt type aktivitet eller virksomhet. Også enkelte andre typer forsikringer enn de lovpålagte er nødvendige for å delta i samfunnslivet på vanlig måte. For eksempel kreves det som regel boligforsikring for å få boliglån. Departementet mener på denne bakgrunn at det er grunn til å reise spørsmål om loven bør stille visse krav til sakligheten av den vurderingen som et forsikringsselskap foretar når det nekter å tilby en person et forsikringsprodukt på vanlige vilkår, og videre om vedkommende etter loven bør ha rett til å få en begrunnelse for avslaget og rett til å bringe spørsmålet om sakligheten av denne inn for Forsikrings-skadenemnda, som er opprettet som tvisteløsningsnemnd i medhold av forsikringsavtaleloven § 20-1.

I høringsbrevet har departementet bedt spesielt om at høringsinstansene uttaler seg om betalingsanmerkninger som grunnlag for kontraheringsnekt. For øvrig uttaler departementet:

Mye kan derimot tale for at betalingsanmerkninger ikke bør kunne anses som et forhold som tilsier at det foreligger en så betydelig forhøyet skaderisiko at forsikring uten videre bør kunne nektes med begrunnelse i risikovurderinger. En slik nektelse kan også medføre at man legger stein til byrden for personer som allerede er i en vanskelig situasjon, for eksempel på grunn av sykdom eller samlivsbrudd, ved å nekte vedkommende for eksempel bolig- og innboforsikring.

Forsikringskadenemnda

Forsikringskadenemnda har behandlet flere saker som gjelder kontraheringsnektelse. Jeg viser til FSN 3337, 3611, 4228, 4563, 4729, 5551, 5655, 5656, 5707, 5722 og 5723. I flere av disse uttalelsene var imidlertid ikke betalingsanmerkninger noe tema.

Ved gjennomgang av nemndpraksis kan jeg ikke se at nemnda har akseptert noen kontraheringsnektelse med begrunnelse i at betalingsanmerkninger medfører økt risiko. Det kan likevel synes som om nemnda ikke har avvist selskapets anførsel av prinsipielle grunner. Fra FSN 5656 hitsettes:

Etter flertallets syn kan ikke betalingsanmerkning i offentlig register alene gi selskapet rett til å nekte å tegne en villaforsikring, med mindre selskapet sannsynliggjør at personer med betalingsanmerkninger statistisk har høyere skadefrekvens enn andre. Selskapet har ikke fremlagt noen statistikk som eventuelt kan underbygge en slik påstand.

Etter at Personvernemnda kom med sitt forannevnte vedtak av 18.5.05, var det ikke nødvendig for Forsikringskadenemnda å ta stil-

ling til om selskapene kunne nekte kontrahering med begrunnelse i at betalingsanmerkninger medfører økt risiko. Nemnda uttalte likevel i FSN 5722:

Reglene om bonustap som følge av skade gir relevant uttrykk for betydningen av klagers skadehistorikk. Han har nå opparbeidet 60 % bonus, og nemnda kan ikke se at den omstendighet at klager periodevis har vært en dårlig betaler, bør ha noen innvirkning på selskaps vurdering av skaderisikoen.

I noen av sakene der kunden har vært en dårlig betaler, har selskapet fått helt eller delvis medhold. Dette har imidlertid ikke vært begrunnet i risikobetraktninger, men det har vært begrunnet med manglende tillit i kontraktsforholdet. Jeg viser til FSN 5656 der det heter:

Flertallet viser til at betalingsmislighold medfører merarbeid og omkostninger for selskapet. Tre gjentatte betalingsmislighold ved tegning av samme type forsikring i løpet av de to siste årene er et brudd på tillitsforholdet mellom partene og gir selskapet saklig grunn til å frykte for nye tilfeller av mislighold.

En spesiell sak, som også kan nevnes her, er FSN 4563. Klager var personlig konkurs. Selskapet anførte at salg av forsikring innebar at selskapet ga kreditt både ved tegning og ved fornyelse, og at søkers kredittverdighet derfor var en saklig begrunnelse for kontraheringsnektelse. Dette ble akseptert av nemnda. Det bør imidlertid også tilføyes at klager hadde

fått tegnet forsikring i et annet selskap da saken ble behandlet i nemnda.

Oppsummering

Med bakgrunn i Personvernemndas uttalelse, Justisdepartementets lovforslag og uttalelsene fra Forsikringsskadenemnda burde ikke FKK motta flere klager som gjelder kontraheringsnektelse med begrunnelse i betalingsanmerkninger. Etter hva jeg forstår, har bransjen ved FNH akseptert Personvernemndas uttalelse. Videre har selskapene akseptert samtlige uttalelser fra Forsikringsskadenemnda der klageren har fått medhold. Når dette skrives, mottar imidlertid vårt kontor fremdeles slike klagesaker. Det er å håpe at bransjen kan omstille sine kontraheringsrutiner med det første.

Forsikringsskadenemnda synes derimot å akseptere kontraheringsnektelse som er begrunnet med at kunden tidligere har misligholdt sine forpliktelser i det selskapet han søker forsikring. Nøyaktig hvor mange mislighold som skal til for at selskapet skal kunne nekte forsikring er noe uklart, men ut fra de uttalelsene som foreligger fra Forsikringsskadenemnda, kan man vel tillate seg å anta at det går en grense på om lag tre mislighold. Det er dessuten uklart hvor gamle mislighold selskapene kan ta hensyn til. Enkelte selskaper har uttalt at de ikke tar hensyn til mislighold som er eldre enn tre år. Dette kan synes som en hensiktsmessig regel.